

I Uvod

Veličina domaćinstva, izražena kroz broj članova koji žive u jednom domaćinstvu, predstavlja značajan demografski pokazatelj koji osvetljava porodične strukture, životne obrasce i društveno-ekonomske karakteristike određenog područja. Analiza ove pojave na nivou opština posebno je važna, jer omogućava sagledavanje lokalnih specifičnosti koje često ostaju prikrivene u širim, regionalnim ili nacionalnim analizama. Podaci su preuzeti sa web prezentacije RZS Srbije <https://publikacije.stat.gov.rs/G2025/Xls/G202513052.xlsx> iz dela: Domaćinstva po broju članova, po popisu 2022.

Cilj ovog istraživanja je da se analizira struktura domaćinstava prema broju članova u odabranim opštinama: Nova Varoš, Priboj, Prijepolje, Sjenica, Raška i Tutin.

Istraživanje je strukturirano kroz više poglavlja. Nakon uvoda, sledi analiza podataka po opštinama pojedinačno, zatim poredna analiza, analiza prosečne veličine domaćinstava, a na kraju i zaključak sa sumarnim osvrtom na ključne nalaze.

II Analiza podataka po opštinama

U ovom poglavlju detaljno se analizira struktura domaćinstava prema broju članova u svakoj od posmatranih opština: Nova Varoš, Priboj, Prijepolje, Sjenica, Raška i Tutin. Cilj analize je da se sagledaju dominantni tipovi domaćinstava, kao i specifičnosti koje odražavaju demografske i društvene karakteristike svake opštine.

Nova Varoš

Struktura domaćinstava u Novoj Varoši pokazuje izraženu dominaciju dvočlanih (1.857) i jednočlanih domaćinstava (1.666). Ovakav raspored ukazuje na značajno prisustvo starijeg stanovništva, kao i na tendenciju smanjenja broja članova u domaćinstvima. Domaćinstva sa tri i četiri člana su znatno manje zastupljena, dok su petočlana i domaćinstva sa šest i više članova relativno retka, što upućuje na slabiju zastupljenost brojnih porodica.

Tabela 1: Struktura domaćinstava u opštini Nova Varoš

Broj članova	Broj domaćinstava
1 član	1.666
2 člana	1.857
3 člana	898
4 člana	713
5 članova	310
6+ članova	156
Ukupno	5.600

Priboj

U Priboju je uočljiva slična struktura kao u Novoj Varoši, ali sa većim ukupnim brojem domaćinstava. Najzastupljenija su dvočlana (2.874) i jednočlana domaćinstva (2.667), dok domaćinstva sa tri i četiri člana imaju umereno učešće. Domaćinstva sa pet i više članova čine manji deo ukupne strukture, što ukazuje na prevlast manjih porodičnih zajednica.

Tabela 2: Struktura domaćinstava u opštini Priboj

Broj članova	Broj domaćinstava
1 član	2.667
2 člana	2.874
3 člana	1.710
4 člana	1.388
5 članova	541
6+ članova	255
Ukupno	9.435

Prijepolje

Prijepolje pokazuje nešto uravnoteženiju strukturu domaćinstava. Iako su i dalje najzastupljenija dvočlana (3.054) i jednočlana domaćinstva (2.668), značajno je veće prisustvo domaćinstava sa četiri, pet i šest i više članova u odnosu na Novu Varoš i Priboj. Ova raspodela ukazuje na prisutnost većih porodica i nešto povoljniju demografsku strukturu.

Tabela 3: Struktura domaćinstava u opštini Prijepolje

Broj članova	Broj domaćinstava
1 član	2.668
2 člana	3.054
3 člana	1.889
4 člana	1.887
5 članova	1.076
6+ članova	731
Ukupno	11.305

Sjenica

Sjenica se izdvaja po visokom učešću većih domaćinstava. Iako su dvočlana domaćinstva (1.523) i jednočlana (1.343) i dalje brojna, domaćinstva sa četiri, pet i šest i više članova imaju značajno učešće. Posebno je primetno veliko prisustvo domaćinstava sa šest i više članova (1.014), što ukazuje na tradicionalnije porodične obrasce i viši natalitet.

Tabela 4: Struktura domaćinstava u opštini Sjenica

Broj članova	Broj domaćinstava
1 član	1.343
2 člana	1.523
3 člana	1.086
4 člana	1.182
5 članova	924
6+ članova	1.014
Ukupno	7.072

Raška

Opština Raška pokazuje strukturu koja je bliža obrascu manjih domaćinstava, slično Novoj Varoši i Priboju. Dominantna su dvočlana (2.529) i jednočlana domaćinstva (2.294), dok su domaćinstva sa pet i više članova znatno ređa. Ovakva raspodela može ukazivati na izražene migracije mlađeg stanovništva i smanjenje broja članova po domaćinstvu.

Tabela 5: Struktura domaćinstava u opštini Raška

Broj članova	Broj domaćinstava
1 član	2.294
2 člana	2.529
3 člana	1.591
4 člana	1.389
5 članova	510
6+ članova	197
Ukupno	8.510

Tutin

Tutin se jasno izdvaja kao opština sa izrazito velikim domaćinstvima. Domaćinstva sa četiri, pet i šest i više članova čine veoma značajan deo ukupne strukture, dok su jednočlana i dvočlana domaćinstva manje dominantna nego u ostalim opštinama. Posebno se ističe veliki broj domaćinstava sa šest i više članova (1.463), što ukazuje na jake porodične veze i tradicionalne obrasce života.

Tabela 6: Struktura domaćinstava u opštini Tutin

Broj članova	Broj domaćinstava
1 član	1.622
2 člana	1.867
3 člana	1.458
4 člana	1.548
5 članova	1.386
6+ članova	1.463
Ukupno	9.344

Analiza po opštinama pokazuje jasne razlike u strukturi domaćinstava, od opština sa dominantno malim domaćinstvima do onih u kojima preovlađuju velike porodične zajednice. U sledećem koraku sledi **poredna analiza podataka**, u kojoj će ove razlike biti sistematizovane i upoređene između svih posmatranih opština.

III Uporedna analiza podataka

Uporedna analiza strukture domaćinstava u odabranim opštinama – Novoj Varoši, Priboju, Prijepolju, Sjenici, Raški i Tutinu – omogućava jasnije sagledavanje razlika i sličnosti u demografskim i porodičnim obrascima na lokalnom nivou. Upoređivanjem zastupljenosti domaćinstava različite veličine mogu se uočiti tipične karakteristike pojedinih opština, ali i širi regionalni trendovi.

Opšti obrasci

Opštine se mogu grubo podeliti u dve grupe. Prvu grupu čine Nova Varoš, Priboj i Raška, koje karakteriše dominacija malih domaćinstava, pre svega jednočlanih i dvočlanih. Drugu grupu čine Prijepolje, Sjenica i posebno Tutin, gde je znatno veće učešće srednjih i velikih domaćinstava, što ukazuje na očuvanje porodične strukture i veći broj članova po domaćinstvu.

Jednočlana i dvočlana domaćinstva

Jednočlana i dvočlana domaćinstva su najbrojnija u opštinama Nova Varoš, Priboj i Raška. U ovim opštinama ova dva tipa domaćinstava zajedno čine više od polovine ukupnog broja domaćinstava. Ovakva struktura najčešće se povezuje sa starenjem stanovništva, migracijama mlađih generacija i smanjenim brojem dece po porodici.

U Sjenici i Tutinu, iako su jednočlana i dvočlana domaćinstva prisutna, njihov relativni značaj je manji. To ukazuje na to da su domaćinstva u ovim opštinama u proseku brojnija i da samci i parovi bez dece čine manji deo populacije.

Srednje velika domaćinstva (3 i 4 člana)

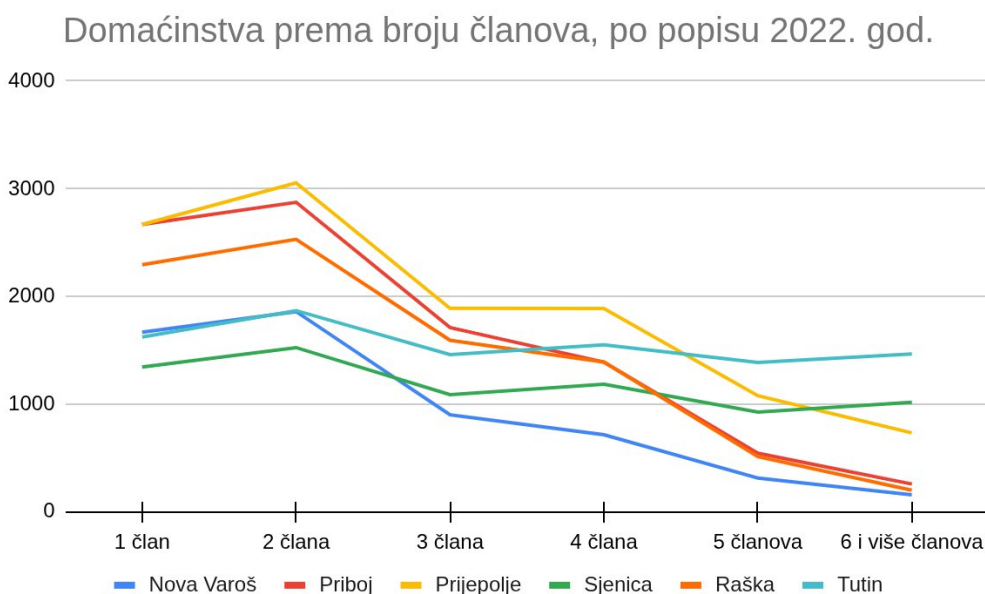
Domaćinstva sa tri i četiri člana predstavljaju važan segment u svim opštinama, ali njihov značaj varira. U Prijepolju i Sjenici ova kategorija je posebno izražena, što ukazuje na stabilne porodične zajednice sa decom. U Novoj Varoši i Raški, ova domaćinstva su manje zastupljena, što dodatno potvrđuje trend smanjenja porodične veličine.

Velika domaćinstva (5 i više članova)

Najveće razlike među opštinama uočavaju se kod domaćinstava sa pet i šest i više članova. Tutin i Sjenica se u ovom pogledu jasno izdvajaju, jer veliki deo domaćinstava čine višebrojne i često višegeneracijske porodice. Prijepolje takođe ima značajan broj velikih domaćinstava, ali u manjoj meri nego ove dve opštine. Nasuprot tome, Nova Varoš, Priboj i Raška imaju relativno mali broj velikih domaćinstava, što ukazuje na slabije prisustvo tradicionalnih porodičnih modela i veći uticaj savremenih demografskih tokova.

Tabela 7: Uporedni prikaz strukture domaćinstava po opštinama

Broj članova	Nova Varoš	Priboj	Prijepolje	Sjenica	Raška	Tutin
1 član	1.666	2.667	2.668	1.343	2.294	1.622
2 člana	1.857	2.874	3.054	1.523	2.529	1.867
3 člana	898	1.710	1.889	1.086	1.591	1.458
4 člana	713	1.388	1.887	1.182	1.389	1.548
5 članova	310	541	1.076	924	510	1.386
6+ članova	156	255	731	1.014	197	1.463

Tumačenje uporednih razlika

Poredna analiza ukazuje da opštine sa većim učešćem ruralnog stanovništva i očuvanim tradicionalnim vrednostima (Sjenica i Tutin) imaju znatno veća domaćinstva. Sa druge strane, opštine koje su duže izložene depopulaciji i migracijama (Nova Varoš, Priboj i Raška) beleže manja domaćinstva.

Ove razlike imaju važan značaj za planiranje lokalnih politika, jer utiču na potrebe u oblasti obrazovanja, socijalne zaštite, stanovanja i zapošljavanja. U narednom koraku sledi **analiza prosečne veličine domaćinstava po opštinama**, koja će kvantitativno potvrditi uočene obrasce.

IV Analiza prosečne veličine domaćinstava po opštinama

Prosečna veličina domaćinstva predstavlja objedinjeni pokazatelj koji omogućava kvantitativno poređenje opština u pogledu porodične strukture. U ovom poglavlju izračunata je prosečna veličina domaćinstava za svaku posmatranu opštinu na osnovu raspodele domaćinstava prema broju članova.

Metodološka napomena: Kategorija „6 i više članova“ u obračunu je tretirana kao domaćinstvo sa **6 članova**, što predstavlja uobičajenu i konzervativnu procenu u demografskim analizama.

Nova Varoš

Struktura domaćinstava u Novoj Varoši, sa izraženom dominacijom jednočlanih i dvočlanih domaćinstava, direktno utiče na relativno nisku prosečnu veličinu domaćinstva.

Tabela 8: Izračunavanje prosečne veličine domaćinstva – Nova Varoš

Broj članova	Broj domaćinstava	Ukupan broj članova
1	1.666	1.666
2	1.857	3.714
3	898	2.694
4	713	2.852
5	310	1.550
6	156	936
Ukupno	5.600	13.412

Prosečna veličina domaćinstva $\approx$ 2,39 člana

Priboj

Priboj ima nešto veću prosečnu veličinu domaćinstva u odnosu na Novu Varoš, ali i dalje spada u opštine sa pretežno manjim domaćinstvima.

Tabela 9: Izračunavanje prosečne veličine domaćinstva – Priboj

Broj članova	Broj domaćinstava	Ukupan broj članova
1	2.667	2.667
2	2.874	5.748
3	1.710	5.130
4	1.388	5.552
5	541	2.705
6	255	1.530
Ukupno	9.435	23.332

Prosečna veličina domaćinstva $\approx 2,47$ člana

Prijepolje

U Prijepolju je uočen prelazni obrazac – pored značajnog broja manjih domaćinstava, primetno je i veće učešće brojnih porodica, što povećava prosečnu vrednost.

Tabela 10: Izračunavanje prosečne veličine domaćinstva – Prijepolje

Broj članova	Broj domaćinstava	Ukupan broj članova
1	2.668	2.668
2	3.054	6.108
3	1.889	5.667
4	1.887	7.548
5	1.076	5.380
6	731	4.386
Ukupno	11.305	31.757

Prosečna veličina domaćinstva $\approx 2,81$ član

Sjenica

Sjenica se izdvaja po znatno većem učešću velikih domaćinstava, što se jasno odražava i na prosečnu veličinu domaćinstva.

Tabela 11: Izračunavanje prosečne veličine domaćinstva – Sjenica

Broj članova	Broj domaćinstava	Ukupan broj članova
1	1.343	1.343
2	1.523	3.046
3	1.086	3.258
4	1.182	4.728
5	924	4.620
6	1.014	6.084
Ukupno	7.072	23.079

Prosečna veličina domaćinstva $\approx$ 3,26 članova

Raška

Raška ima strukturu domaćinstava sličnu Novoj Varoši i Priboju, sa naglašenim udelom manjih domaćinstava.

Tabela 12: Izračunavanje prosečne veličine domaćinstva – Raška

Broj članova	Broj domaćinstava	Ukupan broj članova
1	2.294	2.294
2	2.529	5.058
3	1.591	4.773
4	1.389	5.556
5	510	2.550
6	197	1.182
Ukupno	8.510	21.413

Prosečna veličina domaćinstva $\approx$ 2,52 člana

Tutin

Tutin ima najizraženiju strukturu velikih domaćinstava među svim posmatranim opštinama, što rezultira i najvišom prosečnom veličinom domaćinstva.

Tabela 13: Izračunavanje prosečne veličine domaćinstva – Tutin

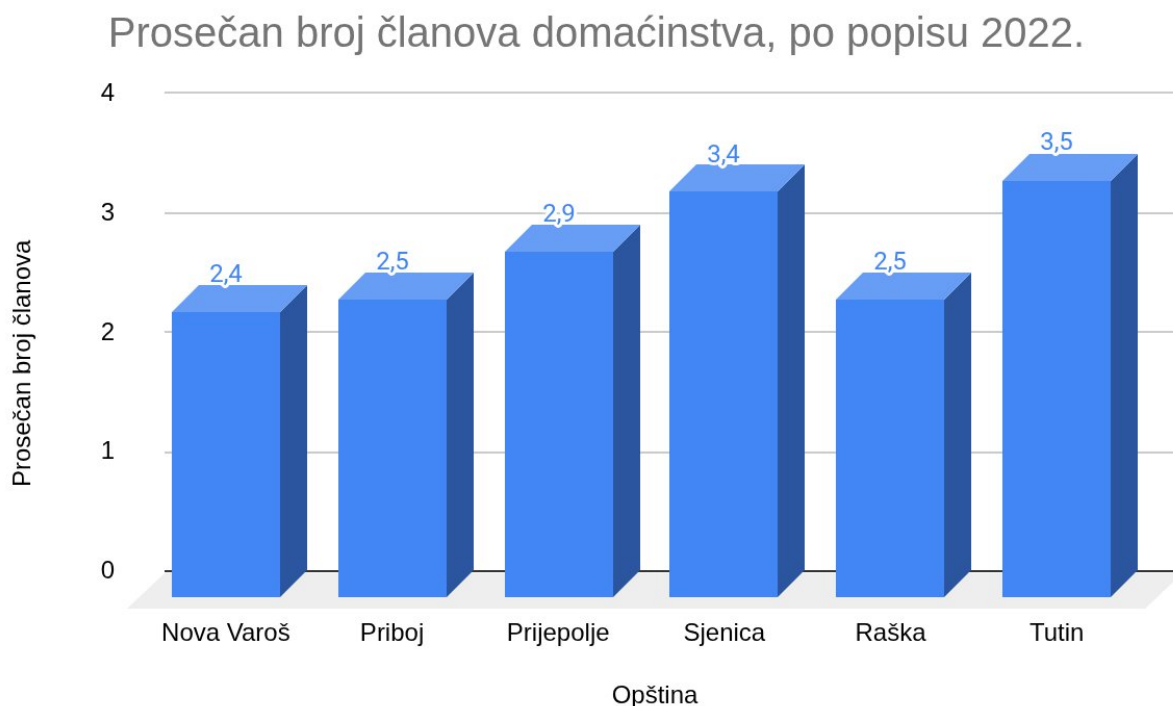
Broj članova	Broj domaćinstava	Ukupan broj članova
1	1.622	1.622
2	1.867	3.734
3	1.458	4.374
4	1.548	6.192
5	1.386	6.930
6	1.463	8.778
Ukupno	9.344	31.630

Prosečna veličina domaćinstva $\approx$ 3,38 članova

Tabela 14: Uporedni pregled prosečnih vrednosti

Opština	Prosečna veličina domaćinstva
Nova Varoš	$\approx$ 2,39
Priboj	$\approx$ 2,47
Raška	$\approx$ 2,52
Prijepolje	$\approx$ 2,81
Sjenica	$\approx$ 3,26
Tutin	$\approx$ 3,38

Rezultati jasno potvrđuju ranije uočene obrasce: opštine sa većim učešćem velikih domaćinstava (Tutin i Sjenica) imaju znatno višu prosečnu veličinu domaćinstva, dok opštine pogođene depopulacijom i migracijama imaju manja domaćinstva.

U sledećem i završnom koraku sledi **Zaključak**, u kojem će biti objedinjeni ključni nalazi istraživanja na nivou opština.

V Zaključak

Sprovedeno istraživanje strukture domaćinstava u odabranim opštinama – Novoj Varoši, Priboju, Prijepolju, Sjenici, Raški i Tutinu – pokazalo je izražene razlike u veličini i tipu domaćinstava, koje su rezultat različitih demografskih, socio-ekonomskih i kulturnih karakteristika ovih sredina.

Rezultati analize ukazuju da Nova Varoš, Priboj i Raška imaju pretežno mala domaćinstva, u kojima dominiraju jednočlana i dvočlana domaćinstva. Prosečna veličina domaćinstva u ovim opštinama kreće se između 2,39 i 2,52 člana, što je pokazatelj procesa depopulacije, starenja stanovništva i migracija mlađih generacija ka većim urbanim centrima ili inostranstvu.

Prijepolje zauzima srednju poziciju među analiziranim opštinama. Iako su i dalje prisutna manja domaćinstva, veće učešće tročlanih, četvoročlanih i petočlanih domaćinstava dovodi do nešto veće prosečne veličine domaćinstva (oko 2,81 člana). Ovakva struktura ukazuje na relativno stabilniju porodičnu dinamiku u odnosu na prethodnu grupu opština.

Sjenica i Tutin se jasno izdvajaju kao opštine sa dominantno velikim domaćinstvima. Visok udeo domaćinstava sa pet i sa šest i više članova rezultirao je znatno većom prosečnom veličinom domaćinstva, koja iznosi oko 3,26 članova u Sjenici i čak 3,38 članova u Tutinu. Ovi podaci

ukazuju na očuvane tradicionalne porodične modele, veći broj dece po porodici i jače prisustvo višegeneracijskih domaćinstava.

Zaključno, istraživanje potvrđuje da veličina domaćinstva predstavlja važan pokazatelj demografskih procesa na lokalnom nivou. Razlike među opštinama imaju značajne implikacije za planiranje javnih politika, posebno u oblastima obrazovanja, socijalne zaštite, stanovanja i lokalnog ekonomskog razvoja. Dobijeni rezultati mogu poslužiti kao osnova za dalja, detaljnija istraživanja demografskih trendova i razvojnih potreba ovih opština.